

Người Bạn Khác Tánh

Truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Hoa

Sau khi tốt nghiệp trường kỹ sư, ghi danh học tiến sĩ kỹ sư tại Đại học Khoa học Sài Gòn, và làm giảng viên phòng thí nghiệm vật lý Đại học Y khoa Minh Đức, tôi bắt đầu chơi thân và gần gũi với Ngân hơn. Ngân người Bắc quê ở Lạng Sơn, lớn hơn tôi bốn, năm tuổi, đậu Cử nhân Hóa học tại Đại học Khoa học, và mở trường dạy luyện thi tú tài và thi tuyển vào các đại học chuyên khoa. Trong thời gian này, tôi bỏ nhà *đi bụi đời, cù bơ cù bất* không cửa không nhà, và mỗi tối đến nhà Ngân tụ họp với đám bạn chàng để khóa lấp nỗi trống trải của những ngày lang bạt. Bạn tôi ở trường kỹ sư hầu hết về tỉnh làm việc, vài người còn ở Sài Gòn làm khác ngành nên tôi ít có dịp gặp.

Nhà Ngân nằm trong một ngõ hẻm lớn trên đường Trần Quốc Toản, bên kia đường là khuôn viên đồ sộ của trường Quốc gia Hành chính (QGHC). Ngân có tiếng dễ tánh và quý bạn, nhưng nhiều anh đến chơi hằng đêm cốt để ngắm nghé hai cô em gái xinh đẹp, học giỏi, và lễ phép dịu dàng của chàng. Cô em kể là “cái Nga,” tức là Tuyết Nga, đang học năm cuối ban đốc sự QGHC và năm tới sẽ làm *ông nợ bà kia*. Điều này khiến bọn con trai nể nang và ít khi dám nói cười chót nhả với nàng. Chúng chỉ dám bạo miệng *buông lời ong bướm* với “cái Yên,” tức là Thúy Yên em nàng, học năm thứ hai Đại học Văn khoa.

Tôi đến nhà Ngân và đi chơi với chàng thường xuyên, nhưng tuyệt nhiên chẳng có ý tứ với hai cô em. Bằng một mối tình câm, tôi đã gửi trọn trái tim cho Quỳnh Châu, nàng đang du học bên kia bờ Thái bình dương xa vời vợi. Hai thằng thân nhau, mặc dù tánh ý khác nhau: Tôi lúc nào cũng hấp ta hấp tấp, *lật đật như sa vật ống vại*, và *són sớ són sác như gà mắc đẻ*, trong lúc Ngân xuề xòa, ăn nói chậm rãi từ tốn, và ít khi quan tâm tới vấn đề giờ giấc hay đúng hẹn. Do đó, tôi đâm ra có thói quen lẩn lút cằn nhằn bạn và đôi khi kể chuyện khôi hài chê bai tánh *lè phè* của chàng,

Có một bà đau bụng đẻ nhờ Ngân đi mời bà mụ đỡ đẻ. Khi chàng trở về cùng với bà mụ, đưa con đã biết đi biết chạy.

Thỉnh thoảng tôi gặp người bạn học cùng lớp với Ngân tại Đại học Khoa học là Lưu Quang Nhã, anh đến *trồng cây si* cô “chuẩn đốc sự” Tuyết Nga da dẻ trắng ngần và giọng nói thanh tao. Lớn hơn tôi đôi ba tuổi, dáng người cao lớn và thô kệch, và mặt mũi đen đúa, anh là người Việt gốc Hoa quê ở Cần Thơ, làm giảng viên phòng thí nghiệm hóa học Đại học Khoa học, và nổi danh là dịch giả duy nhất dịch tiểu thuyết của nhà văn Đài Loan Quỳnh Dao sang Việt ngữ.

Quỳnh Dao tên thật là Trần Triết, sinh năm 1938 tại Thành Đô, Tứ Xuyên ở Trung hoa. Năm 1949, khi Hoa Lục bị Trung Cộng chiếm trọn, cô theo cha mẹ di cư ra Đài Loan. Sau khi tốt nghiệp trung học, cô thi vào đại học chuyên khoa hai lần và trượt cả hai. Chính sự thất bại này đã thúc đẩy cô chú tâm vào việc sáng tác và phát triển văn tài dường như bị nền giáo dục thông thường đè nén. Năm 1964, cô bắt đầu viết và xuất bản tiểu thuyết tình cảm lãng mạn như *Song Ngoại, Thổ Ty Hoa* (hay *Cánh Hoa Chùm Gửi*), *Hải Âu Phi Xứ*, và *Mùa Thu Lá Bay*.

Tôi thích thú đọc tác phẩm của Quỳnh Dao qua bản dịch Việt ngữ trong sáng và trôi chảy của Nhã đăng từng kỳ trên báo hằng ngày. Tuy nhiên, tôi đồng ý với nhận xét của anh,

Ở Trung hoa [Dân quốc], Quỳnh Dao không phải là nhà một văn lớn. Theo tôi, cô có lối viết “mềm,” dễ gây xúc động cho người đọc. Cô luôn cho tràn ngập trong truyện tình thương giữa người với người. Tuy nhiên, chúng ta không nên đòi hỏi hay chờ đợi giá trị văn chương cao trong truyện Quỳnh Dao. Là một dịch giả dịch truyện Quỳnh Dao qua tiếng Việt nhiều nhất, tôi có thể khẳng định tiểu thuyết của cô không có điều đó.

Sau hai năm học ở Đại học Khoa học, tôi được vị giáo sư bảo trợ luận án tin tưởng và nhờ lên giảng đường dạy thay khi ông bận việc, trở thành giảng viên không lương của trường đại học, và được Nhã một mực kính nể. (Anh chỉ được chỉ dẫn sinh viên làm thí nghiệm trong phòng thí nghiệm.) Một tối đứng tán dóc ở sân trước của nhà Ngân, tôi buột miệng khen Nhã với giọng kẻ cả,

“Mày dịch truyện Quỳnh Giao hay tối trời mà sao người ngợm trông xấu xí quá cỡ thợ mộc vậy?”

Trong khi Ngân chép miệng lắc đầu, “Thằng khỉ Ba Hoa có lối ăn nói thật ngang xương ngạo đời,” các bạn khác sửng sờ vì câu nói đùa tôi đỉnh ninh là vô hại. Nhã biến sắc mặt khi Tuyết Nga, như thể đã nghe thấy hay đã biết trước tôi sẽ nói câu ấy, bước ra vin nhẹ vào tay tôi cười nũng nịu,

“Anh hứa viết luận văn tốt nghiệp giúp em, hôm nay giáo sư giục em nộp đề tài mà anh chưa rục rịch gì cả.”

Ở trường QGHC, khi thi mần khóa đốc sự, ngoài bài thi về các môn học, sinh viên phải nộp luận văn tốt nghiệp về một đề tài được chấp thuận. Cô gái Bắc kỳ khôn khéo chụp lấy cơ hội này để từ chối mối tình si của Nhã bằng cách khiến anh nghĩ tôi là ý trung nhân của nàng. Đồng thời, nàng nhắc tôi về việc giúp viết luận văn mà tôi không nhớ đã *ba hoa xích đế* hứa ầu vào lúc nào. Trong tình thế ấy, tôi chỉ có mỗi một cách xử trí: đóng vai người yêu của người đẹp và nở nụ cười sung sướng, cứ như là thật,

“Đề tài luận văn có rồi; mấy hôm nay anh bận cho sinh viên thi cuối năm nên chưa đưa cho Nga đó thôi.”

Tôi nghĩ ngay đến chuyến đưa sinh viên trường Điện đi thăm nhà máy nước Thủ Đức của Sài Gòn Thủy cục (“SGTC”) hai tuần trước. Lúc này tôi đã về trường mẹ (nay là “Ngành Điện” của Đại học Kỹ thuật thuộc viện Đại học Bách khoa Thủ Đức) ôm thêm một chức vụ giảng huấn chính thức. Để chuẩn bị cho chuyến “du khảo,” tôi vào kho lưu trữ tài liệu của trường lục tìm phúc trình tập sự hè của hai người bạn học cùng lớp với tôi ngày trước. Họ đã tập sự ở SGTC trong một tháng hè cuối năm đệ tam niên và viết phúc trình đầy đủ và nghiêm túc; phúc trình được chấm điểm giống như một môn học trong chương trình kỹ sư. Trong chuyến “du khảo” gần trọn ngày, thầy trò chúng tôi được vị phụ tá giám đốc và ba, bốn nhân viên SGTC tiếp đón, hướng dẫn đi quan sát nhà máy, và thuyết trình cặn kẽ và cung cấp tài liệu mới nhất về hoạt động của cơ quan. Do đó, tôi có đủ chất liệu về SGTC có thể dùng để viết luận văn tốt nghiệp QGHC.

Sau khi giáo sư hướng dẫn của Tuyết Nga chấp thuận đề tài “Sài gòn Thủy cục: Nước Trong Lành cho Dân chúng Đô thành,” tôi để ra ba ngày lên Văn khố Quốc gia trên đường Gia Long, xuất trình chứng minh thư giảng viên Đại học Bách khoa Thủ Đức, và xin sao lục mọi văn kiện hành chánh thiết lập hệ thống cung cấp nước cho Sài gòn - Chợ Lớn từ năm 1862 (khởi đầu nền hành chánh thuộc địa của Pháp tại Nam kỳ), thành lập Công ty Điện Nước Đông dương hay CEE (Compagnie des Eaux et d'Electricité de l'Indochine) vào đầu thế kỷ thứ 20, và lập ra SGTC vào cuối tháng Mười Một năm 1959 của Việt nam Cộng hòa.

Có nhiệm vụ cung cấp nước cho Đô thành Sài gòn và vùng phụ cận, SGTC là cơ quan tự trị về mặt hành chánh và tài chánh và có tư cách pháp nhân. Hội đồng quản trị với tổng trưởng bộ Công chánh làm chủ tịch hoạch định chính sách và đường lối, và giám đốc và các phụ tá giám đốc đảm nhiệm việc điều hành SGTC. Công ty Hydrotechnic Corporation của Hoa kỳ thiết kế và thực hiện dự án xây dựng nhà máy nước Thủ Đức lấy nước sông Đồng Nai đem về lọc sạch và khử trùng trước khi đưa vào hệ thống cung cấp nước cho hơn ba triệu dân vùng đô thị Sài gòn. Năm 1966, lần đầu tiên trong lịch sử, dân Sài gòn có thể yên tâm mở vòi lấy nước uống ngay và không sợ bị bệnh. Giống như ở Hoa kỳ và các nước văn minh khác.

Dùng những văn kiện hành chánh tìm được, phần lớn bằng tiếng Pháp và một số bằng tiếng Việt và tiếng Anh, tôi thức trắng ba đêm viết ba chương mở đầu của luận văn. Tôi để thêm bốn đêm nữa viết phần còn lại dựa theo phúc trình thực tập của bạn tôi và các tài liệu đã được cập nhật hóa. Khi giao bản thảo cho Tuyết Nga, tôi không khỏi tự chế giễu,

“Phải công nhận anh giỏi thiệt . . .”

“Dĩ nhiên, anh *Ba Hoa* của em lúc nào mà *chả* giỏi,” nàng cười thật tươi.

“Khốn nỗi anh chỉ giỏi làm chuyện bao đồng!” tôi cũng cười, nhưng không biểu đồng tình.

* * *

Cuối năm 1973, tôi đóng bộ làm phù rể cho Ngân; đám cưới cử hành trong vòng gia đình và bà con thân thuộc. Sau đó, tôn trọng sự riêng tư của bạn, tôi không thường ghé lại nhà tán gẫu và vui đùa như trước. Tôi nghe tin Tuyết Nga và Thúy Yên lần lượt lập gia đình; hai chú rể thuộc hai gia đình thân thiết với gia đình Ngân từ thuở ngoài Lạng Sơn.

Trình vợ Ngân làm việc cho văn phòng tùy viên quân sự của tòa Đại sứ Hoa kỳ đặt trong căn cứ Tân Sơn Nhứt nên đầu tháng Tư năm 1975, cả hai đại gia đình của Ngân và Trình được di tản bằng máy bay bay thẳng sang đảo Guam và đến trại tỵ nạn Trại Pendleton ở nam California. Cuối tháng Sáu, vài ngày sau khi đến Trại Pendleton, tôi tình cờ gặp lại Ngân khi chàng đi lấy nước sôi khuấy sữa cho cô con gái đầu lòng mới bốn tháng. Hai thằng bạn thân chưa kịp kể lể hết nỗi niềm tâm sự thì gia đình Ngân được nhà thờ Công giáo bảo trợ ra định cư ở Tustin, California.

Tháng Tám, gia đình tôi lên Bismarck, North Dakota, định cư nơi xứ lạnh. Tôi liên lạc thư từ với Ngân thường xuyên, và theo lời khuyên của chàng, thỉnh thoảng gửi *résumé* (bản tóm lược bối cảnh học hành và làm việc) tìm việc ở nam California. Bốn năm sau, sự tìm kiếm của tôi mang

lại kết quả đầy hứa hẹn: Southern California Edison (SCE) là một công ty điện lực lớn cung cấp điện cho nam California gửi vé máy bay và thuê phòng khách sạn mời tôi xuống trụ sở chính ở Rosemead, California để phỏng vấn cho một chân kỹ sư kế hoạch điện lực. Đúng *nghe của chàng!* Cuộc phỏng vấn diễn tiến tốt đẹp, và cuối tuần tôi về nhà Ngân ở; nơi đây là nơi tụ họp của đám bạn cũ sống trong vùng – giống như thời Sài Gòn. Trong khi hàn huyên, tôi than thở,

“Thời gian đi qua như chớp mắt, mới ngày nào gặp lại mày trong Trại Pendleton mà đã hơn bốn năm trời. Không chừng khi mình gặp lại lần tới, con gái bốn tuổi của mày đã đi lấy chồng.”

“Tao đã nói với mày – nhiều lần. Vợ chồng con cái mày cứ việc chất hết lên xe ‘xuôi về nam’ sống gần bạn bè như thời Sài Gòn. Ở xứ Mỹ, tao không nghe nói ai chết đói, và chỉ biết có người chết vì lạnh cóng. Mày sống ở North Dakota lạnh buốt xương, định chết già trên đó hay sao?”

Lời của Ngân nghe ra có vẻ hợp lý, và các bạn khác xúm lại mỗi người khuyên một câu. Tôi xiêu lòng và nghĩ tới cách thuyết phục Quỳnh Châu dọn nhà. Trong không tới bốn tiếng đồng hồ từ lúc các bạn ra về đến lúc tôi phải sửa soạn ra phi trường, tôi nằm trần trọc suy tính việc thay đổi chỗ ở và việc làm trong những ngày sắp tới. Bốn giờ sáng Chủ Nhật, Ngân lái xe đưa tôi lên phi trường Quốc tế Los Angeles, chúng tôi bị kẹt xe trên xa lộ Liên bang I-405 hơn hai tiếng đồng hồ, và tôi đến nơi vừa kịp lên máy bay ngay trước khi cửa đóng. Chuyện này nhắc nhở tôi, ở nam California, xe cộ kẹt cứng hàng giờ trên xa lộ hay đường phố vào giờ đi làm, giờ tan sở, hay những lúc bất ngờ nhất là lễ thường của đời sống.

Sáng thứ Hai, tôi gọi điện thoại cho vị giám đốc SCE phỏng vấn tôi, xin rút khỏi danh sách ứng viên, và nếu cần sẽ hoàn lại tiền vé máy bay và tiền phòng khách sạn (nhưng ông nói không cần). Làm sao tôi có thể muốn sống ở một nơi mà mỗi ngày phải phí phạm thì giờ quý báu để đương đầu với nạn kẹt xe, dù nơi đó có nắng ấm và đông bạn bè? Một lần nữa, tôi lại khác Ngân.

Từ Sài Gòn đến Tustin, Ngân một lòng quý mến bạn bè. Một ngày tháng Năm 2025, tôi bật khóc tức tưởi khi được tin chàng lìa đời.

Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày 11 tháng Sáu, 2025